

Toiminnantarkastuksesta Suomen Punaisen Ristin osastoissa

Muutettu yhdistyslaki (503/1989) tuli voimaan 1.9.2010. Lakimuutoksen yhtenä sisältönä on maallikkotilintarkastuksen korvaaminen toiminnantarkastuksella. Keskeinen syy näihin muutoksiin oli vuonna 2007 voimaan tullut uusi tilintarkastuslaki (459/2007). Suomen Punaisesta Rististä annetun laissa (238/2000) 4§ (Yhdistyslain säännösten soveltaminen) on määritelty, mitkä yhdistyslain kohdat soveltuvat Suomen Punaisen Ristin toimintaan. Näihin lain kohtiin kuuluu mm. tilintarkastusta ja toiminnantarkastusta koskevat kohdat. Myös tilintarkastuslakia sovelletaan järjestön taloudenhoitoon. Näin tilintarkastuslain ja yhdistyslain muutokset toivat velvoittavia mm. tilintarkastajien kelpoisuuteen liittyviä vaatimuksia osastojen tilintarkastajavalintoihin.

Tilintarkastaja valitaan osastoissa, joissa täyttyy kaksi seuraavista ehdoista:

1. Osaston taseen loppusumma on yli 100.000 euroa.
2. Osaston liikevaihto tai vastaava tuotto on yli 200.000 euroa.
3. Osaston palveluksessa on keskimäärin enemmän kuin kolme henkilöä.

Tilintarkastaja voi tarkoittaa ainoastaan auktorisoitua KHT- tai HTM-tilintarkastajaa.

Muut osastot, eli valtaosa osastoistamme, valitsee **toiminnantarkastajan**. Entiset maallikkotilintarkastajat korvautuvat siis toiminnantarkastajilla. Toiminnantarkastajien tehtävät vastaavat lähestulkoon aiempia maallikkotilintarkastajien tehtäviä.

SPR:n valtuusto hyväksyi 13.5.2011 muutoksen Suomen Punaisen Ristin osaston johtosääntöön. Muutos seuraa edellä mainittua tilintarkastuslain ja yhdistyslain muutosta. **Uuden 1.9.2011 voimaan tulleen osaston johtosäännön mukaan osastoon riittää valittavaksi yksi tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tai yksi toiminnantarkastaja ja varatoiminnantarkastaja.** SPR:n voimassaolevan asetuksen mukainen kahden tarkastajan valinta on myös mahdollista edelleen.

*” Valtuusto päätti osastojen johtosäännön muuttamisesta hallituksen esityksen mukaisesti, mutta **kuitenkin siten, että osastoihin valitaan yksi toiminnantarkastaja ja yksi varatoiminnantarkastaja.***

Valtuusto päätti muuttaa osastojen johtosäännön (hyväksytty Suomen Punaisen Ristin valtuuston kevätkokouksessa 12.5.2006) 10§:n 12)- kohtaa ja 17§:ää seuraavasti:

*10 § Osaston syyskokous
Osaston syyskokouksessa:*

- - -

12) valitaan toiminnantarkastaja ja varatoiminnantarkastaja; paitsi niissä osastoissa, joilla on tilintarkastuslain (459/2007) mukainen tilintarkastaja, valitaan vähintään yksi tilintarkastaja ja yksi varatilintarkastaja;

- - -

*17 § Tilintarkastus ja toiminnantarkastus
Osastoilla, joilla ei ole tilintarkastuslain (459/2007) mukaista tilintarkastajaa, on oltava toiminnantarkastaja. Toiminnantarkastajan ja toiminnantarkastuksen osalta noudatetaan soveltuvin osin yhdistyslain (503/1989) 38 a §:n säännöksiä.*

Nämä osastojen johtosäännön muutokset tulevat voimaan 1 päivänä syyskuuta 2011.”

YLEISTÄ TOIMINNANTARKASTUKSESTA

Toiminnantarkastus on laillisuustarkastusta eikä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden tarkastusta tai arviointia. Toiminnantarkastus on erityisesti osaston jäsenten tiedontarpeita varten. Tarkoitus on, että toiminnantarkastus on lähtökohtaisesti vuositarkastusta, jollei osaston kokous päätä tai ei muuten ole erityistä syytä tilikauden aikaisiin tarkastustoimenpiteisiin.

Yhdistyslain mukaan yhdistyksellä on oltava toiminnantarkastaja, jos yhdistyksellä ei ole tilintarkastuslain mukaista auktorisoitua tilintarkastajaa. Jos valitaan vain yksi toiminnantarkastaja, on lisäksi valittava varatoiminnantarkastaja, johon sovelletaan, mitä toiminnantarkastajasta säädetään.

Toiminnantarkastajilta edellytetään luottamushenkilöiden kelpoisuusehtojen (SPR asetus 19§) täyttämistä, kuitenkin niin, ettei heiltä edellytetä jäsenyyttä. Toiminnantarkastajan on oltava luonnollinen henkilö eikä hän voi olla vajaavaltainen taikka se, joka on konkurssissa tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Osaston jäsen voidaan valita toiminnantarkastajaksi. Toiminnantarkastajalla on oltava sellainen taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus kuin osaston toimintaan nähden on tarpeen tehtävän hoitamiseksi. Toiminnantarkastajan on oltava riippumaton tarkastusta suorittaessaan. Tarkoituksena on estää henkilöä toimimasta omaa tai läheisensä toimintaa tarkastavana toiminnantarkastajana. Riippuvuus voi perustua tiettyyn tilanteeseen taikka tiettyyn monimutkaisempaan vaikutussuhteeseen, jolloin riippuvuus on omiaan vaarantamaan objektiivisen toiminnantarkastuksen toteutumisen. Toiminnantarkastajan riippumattomuutta arvioidaan tapauskohtaisesti. Toiminnantarkastajan tulee muutenkin olla vapaa lausumaan käsityksensä ulkopuolisista tekijöistä riippumatta. Tämän vuoksi toiminnantarkastajana ei voi olla henkilö, joka on osallistunut tarkastuksen kohteena olevan asian käsittelyyn esimerkiksi hallituksen jäsenenä tai toimihenkilönä taikka jotka ovat läheisessä suhteessa tällaiseen henkilöön.

Jos osastossa on toteutettu poikkeuksellisia toimia, edellyttää se yleensä normaalia yksityiskohtaisempaa tarkastusta. Jotta toiminnantarkastajalla olisi mahdollisuus suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti, on välttämätöntä, että hallituksella on velvollisuus avustaa toiminnantarkastajaa ja että toiminnantarkastajalla on oikeus olla läsnä kokouksissa, joissa käsitellään hänen tehtäviinsä liittyviä asioita. Koska toiminnantarkastus ei ole ammattimaista ja toiminnantarkastajan kelpoisuusvaatimukset ovat tilintarkastajaa selkeästi matalammat, on toiminnantarkastajalla vain poikkeuksellisissa tilanteissa velvollisuus osallistua kokouksiin.

TOIMINNANTARKASTUKSEN SUORITTAMISESTA

Käytännössä osaston toiminnantarkastajan tehtävänä on ensisijassa

- arvioida osaston hallinnon järjestämistä, kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleistä asianmukaisuutta
- johdon saamien etuuksien ja lähipiiritoimien asianmukaisuutta sekä
- jäsenten yhdenvertaisen kohtelun toteutumista.

Toiminnantarkastus suoritetaan osaston toimintaan nähden riittävässä laajuudessa, koskien osaston taloutta ja hallintoa.

Osaston talous

Toiminnantarkastajan on tarkastettava osaston talous osaston toiminnan edellyttämässä laajuudessa, osaston koko ja toiminnan luonne huomioon ottaen.

Osaston toimintakertomuksen osalta tarkastuksen tavoitteena on selvittää, onko toimintakertomuksessa annettu ainakin kirjanpitolain edellyttämät tiedot ja että tiedot vastaavat olennaisilta osin tarkastushavaintoja.

Jäsenten kannalta on tärkeää, että osaston eri tilikausien toimintaa ja taloudellista asemaa koskevat tilinpäätös- ja toimintakertomustiedot ovat vertailukelpoisia. Myös tästä syystä toiminnantarkastuksessa tulee kiinnittää huomiota siihen, miten edellisten tilikausien ylijäämää on käytetty tai tappiota katettu.

Osaston hallinto

Hallinnon tarkastus suoritetaan osaston toimintaan nähden riittävässä laajuudessa. Hallinnon tarkastuksen tavoitteena on antaa yleiskuva siitä, onko osaston johto ja hallinto järjestetty muissa vastaavissa yhdistyksissä tavanomaisella tavalla ja osaston kokouksen päätösten mukaisesti, ja että

johdon ja hallinnon mahdolliset palkat ja muut taloudelliset etuudet ovat osaston kokouksen linjausten mukaisia ja ettei osaston johto tai hallinto ole suosinut itseään, jotakin jäsentä tai sivullista.

Hallinnon tarkastus koskee lähtökohtaisesti seuraavia seikkoja:

- onko osaston hallinto, kuten toiminnan ohjaus ja seuranta, maksuvalmiuden seuranta, maksujen perintä, laskujen hyväksyminen ja maksatus, kirjanpito, varainhoito ja varojen panttaus, vakuutusten ja lakisääteisten tai sopimusperusteisten velvoitteiden hoito, osaston informaatiojärjestelmät sekä jäsenluettelon pitäminen, järjestetty hyväksyttävällä tavalla
- ovatko osaston johdon etuudet osaston kokouksen hyväksymien periaatteiden mukaisia sekä sopimukset ja osaston muut toimet lähipiirin kanssa tavanomaisin ehdoin tehtyjä
- kohdellaanko jäseniä yhdenvertaisesti osaston toiminnassa

Hallinnon tarkastus on pienessä osastoissa lähinnä pöytäkirjojen ja osaston kirjeenvaihdon tarkastamista ja sen tarkastamista, että kirjanpidosta ja laskutuksesta vastaavat eri henkilöt kuin laskujen hyväksymisestä ja että osastoon on nimetty hallituksen ja osaston kokousten pöytäkirjoista vastaava henkilö tai henkilöt.

Mikäli on käynyt ilmi hallituksen jäsenen tai toimihenkilön järjestön sääntöjä tai yhdistyslakia rikkonut toiminta, se on luonnollisesti kirjattava toiminnantarkastuskertomukseen.

Toiminnantarkastuskertomus

Toiminnantarkastajan on annettava tarkastuksestaan kirjallinen toiminnantarkastuskertomus tilinpäätöksestä päättävälle osaston kokoukselle. Tarkastuskertomuksessa on mainittava, mitä tilinpäätöstä se koskee. Jos osastossa on useita toiminnantarkastajia, he voivat antaa yhteisen kertomuksen. Toiminnantarkastuskertomus sisältää lausunnon siitä, onko tilinpäätöksessä mainittu olennaisilta osin osaston tuotot, kulut, varat, oman pääoma, velat sekä osaston antamat vakuudet. Kirjanpidon ja tilinpäätöksen yhteyttä koskevan lausunnon antaminen on osaston jäsenten kannalta tarpeen, koska he eivät yleensä voi muilla keinoilla varmistua siitä, että tilinpäätös perustuu kirjanpitoon. Lisäksi tarkastuskertomuksessa on huomautettava, jos tarkastuksessa on ilmennyt, että hallituksen jäsen tai toimihenkilö on syylistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus osastoa kohtaan taikka johtoon kuuluva tai toimihenkilö on rikkonut yhdistyslakia tai järjestön sääntöjä. Tarkastuskertomuksen muotoa ei ole säädetty, sen voi toiminnantarkastaja muotoilla haluamallaan tavalla. Liitteenä on malli, jota osaston toiminnantarkastajat voivat käyttää.

Toiminnantarkastaja voi antaa kertomuksessaan myös sellaisia muita tehtäväänsä liittyviä tarpeellisia tietoja, joista ei ole haittaa osastolle. Toiminnantarkastajan harkintaa rajoittaa kuitenkin salassapitovelvollisuus.

TOIMINNANTARKASTUKSEEN LIITTYVÄT VASTUUT

Toiminnantarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut osastolle. Sama koskee yhdistyslakia tai järjestön sääntöjä rikkomalla osaston jäsenelle tai muulle aiheutettua vahinkoa.

Liite: MALLI TOIMINNANTARKASTUSKERTOMUKSESTA

TOIMINNANTARKASTUSKERTOMUS

_____ **piirin** _____ **osaston jäsenille**

Suomen Punaisen Ristin _____ osaston syyskokouksessa ____/____ 20____ valittuina toiminnantarkastajina olemme tarkastaneet osaston tilinpäätöksen, hallinnon ja toimintakertomuksen vuodelta 20____. Olemme perehtyneet SPR:n asetukseen, taloussääntöön ja osaston johtosääntöön sekä lukeneet osaston kevät- ja syyskokousten sekä hallituksen pöytäkirjat kuluneelta vuodelta.

Suorittamassamme toiminnantarkastuksessa osaston taloutta ja hallintoa on tarkastettu osaston toiminnan laadun ja laajuuden kannalta riittävällä tavalla.

Lausumme toiminnantarkastuksen johdosta seuraavaa:

Hallituksen laatima tilinpäätös sisältää olennaisilta osiltaan osaston tuotot, kulut, varat ja oman pääoman, velat ja osaston antamat vakuudet.

Toimintakertomuksessa on annettu lain edellyttämät tiedot ja ne vastaavat olennaisilta osin tarkastushavaintoja.

Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty osaston hallituksen jäsenten ja toimihenkilöiden toiminnan lainmukaisuutta yhdistyslain, SPR:n asetuksen, taloussäännön ja osastojen johtosäännön perusteella.

Tilinpäätös voidaan vahvistaa ja vastuuvollisille myöntää vastuuvapaus tarkistamaltamme tilikaudelta.

_____ kuun _____ päivänä 20____
